

Гайворонська міська рада
Департамент культури та туризму
Кіровоградської обласної державної адміністрації
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
кафедра географії та методики її навчанням (м. Умань Черкаської області)
Льотна академія Національного авіаційного університету,
кафедра туризму та авіаційних перевезень (м. Кропивницький)
Відділ культури, туризму та культурної спадщини Гайворонської міської ради
КЗ «Гайворонський краєзнавчий музей» Гайворонської міської ради
КУ «Гайворонський центр професійного розвитку педагогічних працівників»
Гайворонської міської ради

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
**«ТУРИСТИЧНИЙ БРЕНД ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ
ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ГАЙВОРОНСЬКОЇ МІСЬКОЇ
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ»,**
яка проводиться в рамках туристичного фестивалю
«GoodoK_Fest»

21 травня 2021 року

Гайворон
2021

УДК – 338.48(477.65)(06)
Т86

*Затверджено до друку науково-методичною радою
КУ «Гайворонський центр професійного розвитку педагогічних працівників»
Гайворонської міської ради
(Протокол № 2 від 07 травня 2021 р.)*

Редакційна колегія:

Пошенко Ю.В. – заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів (соціальна сфера); **Касьяненко В.О.** – директор КУ «Гайворонський центр професійного розвитку педагогічних працівників» Гайворонської міської ради (відповідальний редактор); **Браславська О.В.** – доктор педагогічних наук, професор, зав. кафедри географії та методики її навчання, УДПУ імені Павла Тичини; **Лаврик О.Д.** – доктор географічних наук, доцент, УДПУ імені Павла Тичини; **Колотуха О.В.** – доктор географічних наук, професор, зав. кафедри туризму та авіаційних перевезень, ЛА НАУ (заступник відповідального редактора); **Ситник О.І.** – кандидат географічних наук, доцент, УДПУ імені Павла Тичини (відповідальний секретар); **Соболенко А.А.** – начальник відділу культури, туризму та культурної спадщини Гайворонської міської ради; **Хлевнюк О.Я.** – директор КЗ «Гайворонський краєзнавчий музей» Гайворонської міської ради; **Петричук О.І.** – лаборант кафедри географії та методики її навчання, УДПУ імені Павла Тичини (технічний секретар).

Т86 Туристичний бренд як чинник формування позитивного іміджу Гайворонської міської територіальної громади: (проводиться в рамках туристичного фестивалю «GoodoK_Fest») : зб. матеріалів Всеукр. наук.- практ. конф. (м. Гайворон, 21 трав. 2021 р.) / Гайворонська міська рада, Департамент культури та туризму Кіровоградської обласної державної адміністрації, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини [та ін.]; [редкол.: Пошенко Ю. В., Касьяненко В. О., Браславська О. В. [та ін.]. Умань: Візаві, 2021. – 228 с.

До збірника матеріалів конференції ввійшли доповіді та тези, якими охоплено широкий спектр географічних досліджень туристського спрямування. Під час роботи конференції висвітлено такі питання: дослідження історичної спадщини Гайворонщини, видатні краєзнавці регіону; геотуризм як можливість пізнання унікальності регіону; теоретичні, методичні та організаційні основи спортивного туризму; сучасні аспекти розвитку зеленого туризму Гайворонщини; стан туристської інфраструктури Гайворонщини: проблеми і перспективи.

УДК – 338.48(477.65)(06)

© КУ «Гайворонський центр професійного розвитку педагогічних працівників»
Гайворонської міської ради, 2021

ЗМІСТ

<i>Баранюк О.М., Бондар Г. С.</i> ГАЙВОРОНСЬКИЙ СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ КАР'ЄР	8
<i>Барвінок Н. В., Кравченко А. О.</i> РОЛЬ ОЙКОНІМІВ У ТУРИСТИЧНОМУ КРАЄЗНАВСТВІ ГАЙВОРОНЩИНИ	12
<i>Бейдик О.О., Новикова В.І.</i> СПОРТИВНИЙ ТУРИЗМ ЯК ОСНОВНА ФОРМА АКТИВНОЇ РЕКРЕАЦІЇ	16
<i>Блашків Г.В.</i> ІСТОРИЧНІ ПАМ'ЯТКИ СЕЛА СОЛОМІЯ	21
<i>Бобко А.М.</i> ОРНІТОЛОГІЧНИЙ ЗАКАЗНИК ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОГО ЗНАЧЕННЯ «БАНДУРІВСЬКІ СТАВКИ»	26
<i>Боровик П.М., Нагорний О.С.</i> ПРОБЛЕМИ ВІТЧИЗНЯНОЇ КАРТОГРАФІЇ, ЩО ЗАВАЖАЮТЬ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ	32
<i>Браславська О.В., Барвінок Н. В.</i> РЕПРЕЗЕНТАТИВНІСТЬ РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ МІСТА ГАЙВОРОНА	36
<i>Вдовиченко О.М.</i> Л.І. СОЛГУТОВСЬКИЙ – ЗАСНОВНИК НАРОДНОГО МУЗЕЮ ІСТОРІЇ 5-ОЇ ГВАРДІЙСЬКОЇ ТАНКОВОЇ АРМІЇ	40
<i>Вдовиченко О.М.</i> ХАЩУВАТСЬКА ТРАГЕДІЯ 16 ЛЮТОГО 1942 РОКУ	43
<i>Герасименко О.В., Мазуркевич А.Р.</i> НОСТАЛЬГІЙНИЙ ТУРИЗМ ЯК ОДИН З ПЕРСПЕКТИВНИХ НАПРЯМІВ ТУРИЗМУ ГАЙВОРОНСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	47
<i>Гришко С.В., Непша О.В.</i> ГЕОЛОГІЧНІ ПАМ'ЯТКИ ПРИРОДИ БЕРДЯНСЬКОГО РАЙОНУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ ЯК ПЕРСПЕКТИВНІ ОБ'ЄКТИ ГЕОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ	50
<i>Гродзіцька Т.М.</i> ВИШИВАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ГАЙВОРОНЩИНИ	55
<i>Денисик Г.І., Кізюн А.Г.</i> ЕКСТРЕМАЛЬНИЙ ТУРИЗМ У МЕЖАХ СЕРЕДНЬОГО ПОБУЖЖЯ (ГАЙВОРОНСЬКИЙ ОСЕРЕДОК)	59
<i>Іванов М.В.</i> ТРИПІЛЬСЬКІ ПОСЕЛЕННЯ НА ТЕРИТОРІЇ ГАЙВОРОНЩИНИ	63
<i>Каргополова О.М., Думчева А.А.</i> ЙОГО ІМ'Я ЗАКАРБОВАНЕ В ІСТОРІЇ ГАЙВОРОНЩИНИ	69
<i>Касьяненко В.О.</i> АГРАРНА РЕФОРМА 1861 РОКУ НА ТЕРИТОРІЇ ГАЙВОРОНСЬКОГО КРАЮ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА БУДІВНИЦТВО ВУЗЬКОКОЛІЙНОЇ ЗАЛІЗНИЦІ	72

Барвінок Н. В., викл. кафедри географії та методики її навчання
Кравченко А. О., здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

РОЛЬ ОЙКОНІМІВ У ТУРИСТИЧНОМУ КРАЄЗНАВСТВІ ГАЙВОРОНЩИНИ

Життя людини завжди було і є тісно пов'язаним з різними місцями. Ті, які мають яку-небудь значимість, позначаються за допомогою особливих слів – географічних назв, або топонімів, а наука, яка їх вивчає називається топонімікою. Топоніміка (від давньогрецької *topos* – місце і *onoma* – ім'я, назва) – наука, що вивчає географічні назви, їх походження, смислове значення, розвиток, сучасний стан, написання та вимову, а також природні та соціальні умови минулого, за яких дані назви виникли. Топоніміка є інтегральною науковою дисципліною, яка знаходиться на стику трьох областей знань: географії, історії та лінгвістики [1, 7].

Базовим поняттям топоніміки виступає топонімія – сукупність назв (топонімів) на певній території. Основне значення і головне призначення географічної назви – фіксація місця на поверхні Землі. Серед топонімів виділяються різні класи, такі як: ойконіми – назви населених місць, астіоніми – назви міст, гідроніми – назви річок, дрімоніми – назви лісів, ороніми – назви гір, урбаноніми – назви внутрішньоміських об'єктів, годоніми – назви вулиць, агороніми – назви площ, дромоніми – назви шляхів сполучення, макротопоніми – назви великих незаселених об'єктів, мікротопонімія – назви невеликих незаселених об'єктів, антропотопоніми – назви географічних об'єктів, вироблених від особистого імені [4].

Ойконіми, як один з класів топонімів, відіграють важливе значення в туристичному краєзнавстві, адже можуть розповісти нам дуже багато про населенні пункти, про історію їх виникнення, про населення, яке проживало на

тій території, ремесла, якими займались люди в тій місцевості, природні особливості та інші особливості тієї чи іншої місцевості. Таким чином, виходячи з особливостей досліджуваного матеріалу, при обліку різноманітної семантики базових елементів місцевих назв населених пунктів, в ойконімії Гайворонської міської громади можна виділити два типи топонімів: назви природничо-географічного характеру і назви культурно-історичного характеру.

Ойконіми природничо-географічного характеру пов'язані з базовими елементами, які відображають природно-географічні особливості Гайворонщини, різноманітність його природних умов, тваринного і рослинного світу.

Найменування населених пунктів, утворені від назв річок, найбільш стійкий і найдавніший пласт в топонімії будь-якого регіону. Наприклад, ойконім с. Бугове пов'язаний з назвою річки Південний Буг, на правому березі якої розташований населений пункт. До цієї ж класифікації відносяться назва колишнього с. Ташлик, яке було розташоване на березі річки Ташлички та ввійшло до складу м. Гайворона в 1959 р.

З числа апеллятивності лексики особливо виділяються місцеві географічні терміни, які стали основою для утворення багатьох ойконімів. Географічна зв'язок між топонімами та місцевими географічними термінами очевидна. Ойконіми, пов'язані з місцевими географічними термінами, є найчастіше результатом онімізації апеллятивів загальнонародної, але можуть представляти собою факти місцевої діалектної лексики. До таких ойконімів відносяться назви с. Вікнина та с. Мощене. За словами старожилів, перші поселенці Гайворонщини запримітили джерело, яке разом із водою виносило на поверхню пісок і вирішили на цьому місці облаштувати криницю. Розкопали джерело глибиною до двох метрів, побачили великий камінь, із отвору якого сильно струменіла вода, а той, хто керував роботою копачів, вигукнув: «Оце, братці, вікно!» Назва с. Мощене походить від «мощеної (обкладеної каменем) криниці» [1, 5].

Назви, що відбивають рельєф місцевості – підгрупа включає в себе назви, що відображають особливості рельєфу місцевості. До таких відносяться назва с. Долинівка. Село розташоване в долині річки Темна, яка є притокою річки Ташлички, що впадає в Південний Буг.

Ойконіми-фітоніми – це ойконіми, які утворені від назв дерев і чагарників. До ойконімів-фітонімів також можна віднести: с. Берестяги, с. Тополі. У якості бази для утворення ряду ойконімів використовуються також назви чагарникових заростей (с. Хашувате, с. Садове), гаїв (м. Гайворон). Також сюди ж варто віднести стару назву с. Червоне, яке до 1934 р., називалось с. Темне, яка пішла за однією з версій від того, що навкруги були темні ліси.

Ойконіми-зооніми – це топоніми, які мають походження від назви тварин чи птахів. Наприклад, за однією з версій назва м. Гайворон походить від птахів, які водились на Побужжі, – граків. Їх в народі ще називають «гайворони». До речі, цей чорний птах є на гербі міста [2].

Інша версія походження назви міста говорить, що м. Гайворон знаходиться на межі лісостепової і степової природних зон, де знаходиться багато гаїв. У них гніздяться птахи і, зокрема, ворони. Із словосполучення «гай» і «ворон» могла виникнути назва населеного пункту. Тобто за цією версією назва є складеною із ойконіма-фітоніма та ойконіма-зооніма.

В класифікації топонімів виділяються ойконіми культурно-історичного характеру, поява яких обумовлена культурно-історичним розвитком території. В класифікації топонімів виділяються ойконіми культурно-історичного характеру, поява яких обумовлена культурно-історичним розвитком території. Вони тісно пов'язані з іменуванням жителів і власників населених пунктів, з релігійно-культурою лексикою, з службовою діяльністю населення, з матеріальним і громадським життям людей, що проживали на тій чи іншій території.

До ойконімів культурно-історичного характеру варто віднести назву м. Гайворон, яка за ще однією версією складається з двох коренів «гай» і «ворон». Маючи старослов'янське походження, «гай» означає бережись, а «вор»

розуміється, як злодій, загарбник, чужинець з поганими намірами. Отже, Гайворон – це бережись непроханих чужинців [2].

До ойконімів, що пов'язані із назвами жителів відноситься с. Соломія, яке назвою завдячує позашлюбній донці графа Станіслава Потоцького Соломії, яку дуже не любила мачуха Софія, тому і відправила її подалі [2]. З релігійно-культурною лексикою пов'язана назва с. Покровське. З службовою діяльністю населення пов'язана назва с. Солгутове. Вірогідно, що поселення спочатку називали Гута. Дослідники минулого вважають, що на східній околиці села у давні часи було засновано гутне виробництво. Це підтвердила і археологічна експедиція, що проводила тут розкопки. Згодом назва трансформувалась в «Солгутів». А в ХХ столітті внесено зміни до закінчення цього слова. І до сьогоденних днів село носить назву «Солгутове» [6]. З матеріальним і громадським життям людей, що проживали на цій території, пов'язані назви с. Бандурове, с. Казавчин. Назву с. Бандурове за переказами одержало від імені першого поселенця Бондура, який мав тут хутір. Походження назви Казавчин існують різні думки. Дехто вважає, що назва складається із двох слів «Казав + чин», або козачий чин, козачий вчинок. Село існувало ще в 1674 році і на його землях, як мінімум, був козацький зимівник [3].

До групи абстрактно-ідеологічного значення відносяться ойконіми-присвяти на честь видатних осіб. Цей принцип топонімії стає найбільш активним у ХХ ст. Це переважно назви-символи радянської епохи, до яких відносимо с. Котовка (з 2016 року с. Покровське), с. Орджонікідзе.

Отже, в ойконімії Гайворонщини виділяють два основних типи назв: назви природничо-географічного характеру і назви культурно-історичного характеру. Виходячи з представленого матеріалу, слід зазначити, що в різні історичні епохи відбиралися різні лексичні пласти для утворення топонімії. В одні епохи давали географічні назви переважно за природними або господарськими ознаками об'єкта, в інші – найчастіше називали об'єкт за його приналежності власнику, в треті – взяли гору назви-присвяти, не пов'язані ні з ознаками об'єкта, ні з його приналежністю, а додають йому ідеологічне

забарвлення. Тому в краєзнавстві, окрім територіального розташування, соціально-економічного та культурного становлення території, окрему увагу слід приділяти і його топоніміці. Будь-яка географічна назва має своє значення і кожна назва віддзеркалює особливості природи місцевості, економічні, історичні, культурні та побутові умови життя людей.

Список використаних джерел

1. Топоніміка. URL: <http://www.geograf.com.ua/human/akademichni-suspilno-geografichni-nauki-ta-distsiplini/462-toponimika> (дата звернення 20.04.2021).
2. Лучик В.В. Топоніміка. URL: <http://www.history.org.ua/?termin=Топонимика> (дата звернення: 21.04.2021).
3. Мощене. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%BE%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D1%83%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B5> (дата звернення 20.04.2021).
4. Історія міста. URL: <https://haivoron-miskrada.gov.ua/istoriya-mista-14-23-45-15-03-2016/> (дата звернення 20.04.2021).
5. Солгутове. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BE%D0%BB%D0%B3%D1%83%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B5> (дата звернення 20.04.2021).
6. Казавчин. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B8%D0%BD> (дата звернення 20.04.2021).
7. Горпинич В.О. Словник географічних назв України (топоніми та відтопонімні прикметники). Київ: Довіра, 2001. 526 с.

УДК 338.48-52:379.8

*Бейдик О.О., д. геогр. наук,
професор кафедри туризму,
соціально-економічної географії і
краєзнавства, Мелітопольський
державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
Новикова В.І., к. геогр. наук, доцент,
Інститут географії НАН України*

СПОРТИВНИЙ ТУРИЗМ ЯК ОСНОВНА ФОРМА АКТИВНОЇ РЕКРЕАЦІЇ

Активна рекреаційна діяльність, до якої в першу чергу відноситься активний туризм, передбачає витрати власних фізичних зусиль рекреанта (туриста), що здійснюється з використанням його м'язової сили і вимагає